

PROF. DR. SELÇUK EREZ'İN EDEBİ ESERLERİNİN TÜRK TIP TARİHİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Evaluation of the Literary Works of Prof. Dr. Selçuk Erez in Terms of Turkish History of Medicine

Halil Tekiner¹

¹Assist. Prof., Erciyes University Faculty of Pharmacy, Department of Pharmacy Management

ÖZET

Jinekolog ve yazar Prof. Dr. Selçuk Erez (d. 1936) zengin bir tıp ve eczacılık birikimini yansıttığı roman, öykü ve gazete yazılarıyla Türk edebiyatında ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Tıp ve eczacılık tarihi başta olmak üzere bitkisel ilaçlar ve halk hekimliği uygulamaları, yazarın eserlerinde özellikle üzerinde durduğu konular arasında yer alır. Erez, *Öpüşmek Yasaktı Düşünmek de* (2013) başlıklı otobiyografik romanında Nazi Almanya'sından kaçarak İstanbul Üniversitesi'nde göreve başlayan öğretim üyeleri Ord. Prof. Dr. Wilhelm Gustav Liepmann (1878–1939) ve Ord. Prof. Dr. Philipp Schwartz'ın (1894–1977) Türk tıp eğitimine olan katkılarına değinir. Eski Bodrumlu Ali Cengiz'le (1903–1987) yaptığı söyleşilere dayanarak yazdığı kitabı *İstanköyaltı Bodrum'da* (1996), Ali Cengiz'den dinlediği Hipokrat öykülerini anlatır; Bodrum civarında kullanılan tıbbi bitkiler ve bazı halk hekimliği ilaçlarına dair etraflı bilgiler verir. Gazete yazılarını topladığı *Aklımızın Ambargoları* (1988) başlıklı kitapta Alman eczacılık tarihçisi Helmut Becker'ın (1932–2009) *I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Cephesinde Askeri Tababet ve Eczacılık* başlıklı doktora tezine, aynı eserdeki bir başka yazısında da tarihin seyirini değiştiren salgın hastalıklara değinir. Bu makalede Selçuk Erez'in bütün eserleri tarandıktan sonra seçilen örnek metinler, mevcut eczacılık ve tıp tarihi literatür bilgileriyle karşılaştırılacak ve eserlerin tıp tarihi alanına katkıları değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Beşeri bilimler; Edebiyatta tıp; Tıp eğitimi; Tıp tarihi (XX. Yüzyıl)

ABSTRACT

Gynecologist and writer Prof. Dr. Selçuk Erez (b. 1936) holds a privileged place in Turkish literature due to his novels, short stories, and newspaper columns, which reflect his medical expertise. Among the subjects he primarily deals with in his books are the history of medicine and pharmacy, medicinal plants, and folk medicine practices. In his recent autobiographical novel entitled *Kissing Was Forbidden, And So Did Thinking* (2013), Erez writes about Ord. Prof. Dr. Wilhelm Gustav Liepmann (1878–1939) and Ord. Prof. Dr. Philipp Schwartz (1894–1977), Jewish academics that fled Nazi Germany in the 1930s and began working at the Istanbul University School of Medicine, and discusses their contributions to Turkish medicine. In another book entitled *Bodrum Beneath Chios* (1996) that was based on the author's interviews with Ali Cengiz of Bodrum (1903–1987), Erez tells the Hippocrates stories that he heard from Ali Cengiz, as well as those folkloric remedies and medicinal plants used in the Bodrum region. In his book of gathered column writings, *Embargos of Our Minds* (1988), he offers information not only on a German pharmacy historian, Mr. Helmut Becker (1932–2009) and his doctorate thesis entitled "Medicine and Pharmacy in the Ottoman Fronts during the World War I," but also on the epidemics that changed the course of history. In this article, Erez's books' contributions to history of medicine will be discussed in comparison with current literature.

Keywords: History of medicine (20th Cent.); Humanities; Medical education; Medicine in literature.

GİRİŞ

Edebiyatın tedavi edici, toplumu sağlık konusunda bilgilendirici ve tıp öğrencilerine etik bakış açısı kazandırıcı bir araç olarak kullanımı özellikle son otuz yılda büyük artış göstermiş ve edebiyat-tıp ilişkisini irdeleyen seçmeli dersler Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'daki birçok tıp fakültesinin müfredatına dâhil edilmiştir.¹⁻⁴ Bunlara ek olarak edebiyattan, tarihsel anlatı niteliğiyle de zaman zaman tıp ve eczacılık tarihine ilişkin çeşitli bilgiler edinilebilmekte; özellikle de hekim veya eczacı yazarlar tarafından kaleme alınmış edebi eserlerden tıp ve eczacılık tarihi araştırmalarında yararlanılmaktadır.^{5,6}

Bu noktada kadın doğum profesörü ve yazar Selçuk Erez (d. 1936); ünlü Grek hekim Pedanius Dioskorides'ten farmakognozi profesörü Turhan Baytop'a, ginseng'den minoksidil'e, Salvador Dalí'nin kadüsellerinden eczacı mezar taşlarına kadar uzanan zengin bir tıp ve eczacılık birikimini yansıttığı roman, öykü ve gazete yazılarıyla Türk edebiyatında özel bir yere sahiptir.

Bu makalede Selçuk Erez'in tüm edebi eserleri incelendikten sonra seçilen örnek metinler, mevcut literatür bilgileriyle birlikte değerlendirilmiş ve eserlerin tıp tarihi açısından önemi araştırılmıştır.

PROF. DR. SELÇUK EREZ VE EDEBİ ESERLERİ

1936'da İstanbul'da doğan Selçuk Erez, İstanbul Çapa Tıp Fakültesi Kadın Doğum Kliniği'nin kurucusu Ord. Prof. Dr. Naşid Erez'in (1899–1981) oğludur. İlk ve orta öğrenimini *High School* adıyla bilinen Nişantaşı İngiliz Erkek Lisesi'nde, yükseköğrenimini ise İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde tamamlamış; ardından New York'ta Columbia Üniversitesi Presbyterian Tıp Merkezi'nde kadın doğum ihtisası ve Houston'da Baylor Üniversitesi Tıp Okulu'nda jinekolojik onkoloji ileri ihtisası yapmıştır. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde profesörlüğe yükseltilmiş ve emekli oluncaya kadar burada çalışmaya devam etmiştir.

Roman, öykü, oyun ve köşe yazısı türlerinde 16 kitabı yayımlanmış olan Erez, 1981'de *Güneş* gazetesinde başladığı köşe yazarlığını halen *Cumhuriyet* gazetesinde sürdürmektedir.⁷ Prof. Dr. Selçuk Erez, Türk Tıp Tarihi Kurumu üyesi ve Center for Democracy and Reconciliation in South East Europe adlı uluslararası kuruluşun yönetim kurulu üyesidir.^{8,9}

Yazarın farklı edebi türlerde yayımlanmış kitapları ise şunlardır:¹⁰

Romanlar: *Makriköy'e Dönüş* (2003), *Garı Dayı* (2006), *Dünyanın Sonu Gelmeyecek* (2009), *Eldebran'a Gideyim mi?* (2011) ve *Öpüşmek Yasaktı Düşünmek de* (2013).

Öyküler: *Ağır Meşrep Kadınlar* (1993) ve *Trendelenburg Pozisyonu* (1997).

Gazete Yazıları: *Aklımızın Ambargoları* (1988), *Milli Fizik Milli Kimya* (1992), *Kökten Dinsizler* (1998) ve *Aykırıları Gereklidir* (2010).

Şehir Tarihi: *İstanbul Nerededir? Orada Kimler Yaşar?* (1996), *İstanköyaltı Bodrum* (1996) ve *Ayamama'dan Zuhuratbaba'ya Bakırköy* (2009).

Hayvannâme: *Tekbacaklılar Çokayaklılar* (2000).

Oyun: *Haldun Taner'in Timsahı* (Demet Taner'le birlikte) (2008).

ESERLERİNDE TIP VE ECZACILIK

Selçuk Erez, antropolojiden dilbilime, sanat tarihinden edebiyata, müzikten bilim tarihine kadar uzanan geniş bir kültür dağarcığından damıttığı ve pek çoğu mizahla harmanlanmış yazılarında tıp ve eczacılık tarihine ilişkin ilginç bilgilere yer vermiştir.

Öpüşmek Yasaktı Düşünmek de

Türkiye ve dünyanın önde gelen hekimlerine ait biyografik bilgiler Erez'in eserlerinde önemli bir yer işgal eder. Erez, *Öpüşmek Yasaktı Düşünmek de* (2013) başlıklı otobiyografik romanında eserin başkahramanı Ali ile kendisinden yaşça bir hayli büyük olan Rum terzi Anastasya'nın sıra dışı aşklarının arka planında 1940'lı ve 50'li yılların İstanbul'unun tıp ve üniversite çevrelerini ele

almıştır.⁷ Bu kapsamda 1933 Üniversite Reformu sonrasında Hitler Almanya'sından kaçarak İstanbul Üniversitesi'nde göreve başlamış olan öğretim üyeleri hakkında da etraflı bilgiler vermiştir. Bunlar arasında, yazarın babası Ord. Prof. Dr. Naşid Erez'in de hocası olan Ord. Prof. Dr. Wilhelm Gustav Liepmann (1878–1939) ve Ord. Prof. Dr. Philipp Schwartz (1894–1977) isimleri öne çıkmaktadır.

Wilhelm Gustav Liepmann Almanya'da ilk kez bir Sosyal Jinekoloji Enstitüsü kurmuş ve kadın jinekoloji sağlığının bütüncül bir yaklaşımla korunabileceği fikrine öncülük etmiş olması nedeniyle dünya tıp tarihinde önemli yere sahip bir hekimdir. 1933'ten ölümüne değin İstanbul Üniversitesi'nde görev yapmış ve 1938'de *Pratik Jinekoloji* başlıklı bir Türkçe ders kitabı yayımlamıştır.¹¹ Erez, eserinde Prof. Liepmann hakkında bazı biyografik bilgiler verdikten sonra onun Türkiye'de sosyal jinekoloji anlayışının gelişmesi için yaptıklarına değinmekte ve Liepmann'ın İstanbul Üniversitesi Kadın Doğum Kliniği'nde Dr. Tevfik Remzi Kazancıgil (1894–1969), Dr. Kâmil Akol (1896–1972), Dr. İbrahim Sadık Berkan (1898–1974) ve Dr. Naşid Erez (1899–1981) gibi kendi kuşağını izleyecek jinekolog öğretim üyelerini yetiştirdiğini ifade etmektedir.¹²

Philipp Schwartz ise İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Patolojik Anatomi Enstitüsü'nde 1933-1953 arasında Enstitü Direktörü olarak görev yapmış; ayrıca *Genel Patoloji, İltihap, Ur Bilgisine Giriş, Selim ve Habis Uurlar, Genel Histopatoloji* ve *Otopsi Teknikleri* başlıklı kitaplar yayımlamış bir diğer Alman hekimdir.¹³ Erez bahsi geçen romanda Prof. Schwartz'ın Hitler Almanya'sını terk etmek zorunda kalan bilim adamlarına dünyanın diğer üniversitelerinde çalışma olanağı yaratmak amacıyla kurulmuş olan Yurtdışındaki Alman Bilim Adamları Acil İhtiyaç Birliği'nde (Notgemeinschaft Deutscher Wissenschaftler im Ausland) etkin rol oynadığından bahsetmekte ve Schwartz'ın bu bilim adamlarının Türkiye'ye getirtilmesi için zamanın Milli Eğitim Bakanı Reşid Galip Bey (1893–1934) ve Türk Hükümeti tarafından üniversitede reform yapması için görevlendirilen Prof. Dr. Albert Malche (1876–1956) ile yaptığı görüşmelere değinmektedir.¹⁴

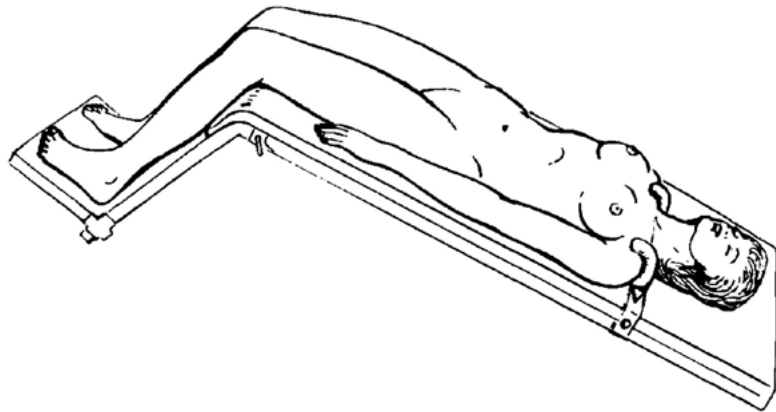
Yazarın aynı romanda, Türkiye'de tıp tarihi disiplininin kurulup gelişmesinde büyük emeği geçmiş olan Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver'den (1898–1986) "*Fecr-i Âti şairleri gibi giyinirdi, çok kibar, çok efendi bir kimseydi ama lafı o kadar uzatır, o kadar ezer ve gezdirirdi ki, derslerinde uyumamak için aşırı çaba harcamak gerekirdi,*" şeklinde bahsetmesi ise ilginçtir.¹⁵

Trendelenburg Pozisyonu

Bu üç örneğe ilaveten Erez, bir ameliyathanede hoca ile anestezi uzmanı arasında yaşanan iletişim sorununu konu alan "Trendelenburg Pozisyonu" başlıklı öyküsünde, tıp tarihine karın ameliyatları sırasında hastalarına verdiği pozisyon nedeniyle geçmiş bir bilim adamı olan Dr. Friedrich Trendelenburg'dan (1844–1924) bahsetmekte ve Trendelenburg'un meslektaşlarının o güne kadar düşünmemiş oldukları bir çözüm tasarlayarak hastanın kalçalarını hafif yukarı kaldırtmak suretiyle barsakların aksi yönde kaymasını, ameliyat alanını terk ederek, hastanın diyaframı yönünde yer değiştirmesini sağladığını ifade etmektedir.¹⁶ (Resim 1 ve 2)

Resim 1. Dr. Friedrich Trendelenburg (1844–1924)

Resim 2. Trendelenburg Pozisyonu (Dorland's Illustrated Medical Dictionary, 1981)

Çeşitli Makaleler

Yazar ayrıca “Hastalıklar ve Tarih” başlıklı yazısında W.H. McNeill’in *Plagues and Peoples* adlı kitabına¹⁷ atıfta bulunarak hastalıkların toplumların alın yazılarını nasıl etkilediğine değinmektedir.¹⁸ “Hastalıkların Yararları” başlıklı yazısında İngiliz yazar Virginia Woolf’un (1882–1941) ruhsal gelgitlerinin ona sıra dışı bir duyarlılık ve algılama yeteneği kazandırarak eserlerinin özgünlüğüne katkıda bulunduğunu ifade etmekte; ayrıca Honoré de Balzac (1799–1850) ve Marcel Proust (1871–1922) gibi yazarların hastalıkları ile yaratı süreçleri arasındaki ilişkiyi irdelemektedir.¹⁹ “Mazhar Osman ve Akıl Hastanesi” başlıklı yazısında ruh ve sinir hastalıkları profesörü Mazhar Osman’ın [Usman] (1884–1951) Bakırköy Akıl Hastanesi’ndeki ünlü hastalarından bahsetmekte;²⁰ “Yılan Mevsimi” başlıklı yazısında ise Pilar Ballesta’nın, 1999 yılında İstanbul’daki Salvador Dalí Sergisinde yayımlanan *Salvador Dalí’nin İki Yıllık Sembolü ve Tarihteki Evrimi* başlıklı kitabına atfen, caduceus’un hekimler için bir değneğe sarılmış yılanların, eczacılar için de bir çanağa dolanmış yılanların simge olageldiklerine değinmektedir.²¹

Makriköy’e Dönüş

Aile tarihini anlattığı romanı *Makriköy’e Dönüş*’te yazarın büyükbabası İsmail Hakkı Paşa’nın yurda dönmesine Plevne Savaşı günlerinde Sıhhiye Bölüğünde tanıdığı Ermeni eczacı Antuvan Kavukyan Efendi yardımcı olmuştur.²² Çok iyi Fransızca konuşan ve İstanbul’a döndükten sonra Aksaray’da Osmanlı Merkez Eczahanesi’ni açan Antuvan Efendi, Türk edebiyatında ekalliyetten olan eczacılar arasında iyi yönleriyle öne çıkan nadir karakterlerden biridir.

Dişçinin Hünerini Tebessümler Gösterir

Erez “Dişçinin Hünerini Tebessümler Gösterir” başlıklı öyküsünde Eczacı [Ramazanzâde] Cemal Bey’in 1930’lu yıllarda sedatif etkisiyle üne kavuşmuş Nevrol Cemal adlı ilacından bahsetmekte ve bu ilacın prospektüsünde yazan “*Emsalsiz sinir ilacıdır. Senelerden beri yürek çarpıntısı çekenlere, teessürle birdenbire bayılanlara, güneş çarpmalarına, deniz tutmasına yirmi damlası kâfidir,*” sözlerine atıfta bulunmaktadır.²³ (Resim 3)

Beta-Blokerler

Beta bloker grubu ilaçların sanatçılarda sahne korkusunu yenmeye yardımcı olduğunu gösteren makalelere değindiği “Beta-Blokerler” başlıklı yazısında bu ilaçların yazar Haldun Taner’in (1915–1986) yaratı süreci üzerindeki etkisinden bahsetmektedir. Buna göre Taner bir görüşmelerinde yazara “Keşanlı Ali”, “Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım” gibi yapıtlarını yaratırken büyük bir gerilim içinde ve yoğun bir çalışmayla insanı şaşırtacak kadar kısa sürelerde üretmekte iken, beta-blokerleri kullanmaya başladıktan sonra daha yavaş ve sakin ama daha sürekli yaşayabilmesine yol açan değişik bir ritim edindiğini ifade etmiştir.²⁴

Selçuk Erez’in Eserlerinde İlaçlar ve Eczacılık

Erez’in eserlerinde en sık geçen ilaç ise 20. yüzyıl Türk edebiyatının diğer birçok eserinde de adına sık rastlanan Aspirin tablettir.²⁵ Bu ilacın ismi birkaç öyküye ek olarak *Eldebran’a Gideyim mi?* ve *Öpüşmek Yasaktı Düşünmek de* adlı romanlarda geçmektedir.

Öpüşmek Yasaktı Düşünmek de başlıklı romanda başkahraman Ali katılması gereken bir mevlidin okunacağı camiye karıştırınca telaşa kapılmış ve doğru camiye güç bela ulaşabilmiş, bu sırada baş ağrısı tutunca da eczaneden Aspirin almıştır.²⁶ Aynı romanın ilerleyen bölümlerinde de başkahraman Aspirin’i bu kez soğuk

Resim 3. Ramazanzade Cemal Ecza Deposu başlıklı fatura (1925) (Belgelerle Türk Eczacılığı III, 1999: 166).

algınlığına karşı kullanmıştır.²⁷

Yazar “Metro [Apotheke] Eczanesi’nin Sahibinin Tezi” ve “Vankulu Sözlüğü Kaç Para Eder?” başlığını taşıyan yazılarında Alman eczacı Helmut Becker’ın (1932–2009) *Birinci Dünya Savaşı’nda Osmanlı Cephesinde Askeri Tababet ve Eczacılık* başlıklı doktora tezini tanıtmış;^{28,29} “Av Hayvanları” başlıklı bir diğer yazısında ise Prof. Dr. Turhan Baytop’un (1920–2002) *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*’ne atıfta bulunmuştur.³⁰

Selçuk Erez’in Eserlerinde Bitkisel İlaçlar ve Halk Hekimliği Uygulamaları

Tıp ve eczacılık tarihinden başka bitkisel ilaçlar ve halk hekimliği uygulamaları da Selçuk Erez’in eserlerinde özellikle üzerinde durduğu konular arasında yer almaktadır.

Eski Bodrumlu Ali Cengiz’le (1903–1987) yaptığı söyleşilere dayanarak yazdığı kitabı *İstanköyaltı Bodrum*’da Bodrum civarında kullanılan adamotu, mürver, okaliptüs gibi tıbbi bitkiler ve bazı halk hekimliği ilaçlarına dair etraflı bilgiler vermektedir. Metinde geçen halk hekimliği uygulamalarına öksürüğü kesmek için ayva çekirdeklerinin kaynatılıp içirilmesi, burun tıkanıklığına karşı kapağı buhar geçirmez bir tencerede kaynatılmış okaliptüs yapraklarının başa tülbent örtülerek solunması, soğuk algınlığına karşı sığır boynuzundan vantuz çekilmesi, denizcilerin ellerinde sıkça oluşan iltihaplı yaraları sağıltmak için göz taşının havanda dövülüp kemik iliğiyle karıştırılması ile elde edilen merhemlin sürülmesi örnek verilebilir.³¹ (Resim 4)

Aynı eserde Ali Cengiz, İtalyan Okulu’ndaki rahiplerden ve balıkçılardan dinlediği Hipokrat öykülerinden birini anlatmaktadır. Hipokrat hakkında daha önce hiçbir kaynakta rastlanmayan bu halk söylencesi aşağıya anlatıcısının özgün üslubu ile aktarılmıştır:³²

Hipokrat bir gün İstanköy’deki meşhur çınarın altında ders vermekte iken bir çoban çıkagelmiş. Elindeki kancalı sopasıyla sürüsünü toplayıp oraya getirmiş. Hipokrat, çobana bakar bakmaz bu adamın çok hasta olduğunu, öleceğini anlamış. Ona ‘Köyüne git; güneşte yat, belki de iyileşirsin!’ demiş. Çoban durumunun iyi olmadığını anlamış, gitmiş bir kayaya uzanmış. Çobanın keçilerinden biri gebemiş; o sırada yavrulamış. Kayanın altından iki yılan çıkmış, gelip yavrulayan keçiden süt emmişler. Sonra gidip –kayaların arasında yalak gibi bir yer varmış– oraya kusmuşlar. Hasta çoban ıstırahının bir an önce sona ermesi için ‘Şunu içip öleyim!’ demiş ve yılan kusmuşunu yutuvermiş. Yılan kusmuşu çobanın hastalığına iyi gelmiş; iki günde hiçbir şeyi kalmamış. Çoban iyileşir iyileşmez gidip Hipokrat’a çıkmış: ‘Bak,’ demiş, ‘Beni ölüme yolladın ama sapasağlam geri geldim!’ Hipokrat da, ‘Evladım,’ demiş, ‘ben nerede bulacaktım iki engerek yılanını, bir kırmızı keçiyi ve sütünü bu yılanlara nasıl içirip kusturacaktım?’ Çoban Hipokrat’ın kendini, başından savmak için değil de bu sonuca ulaşmak için gittiği yere yolladığını kavrayıp ayaklarına kapanmış, teşekkür etmiş.

SONUÇ

Selçuk Erez’in eserlerinde tıp ve eczacılıkla ilgili konulara -bilimsel detayları ihmal etmeksizin- sıklıkla değinmiş olmasında kendisinin de bir kadın doğum uzmanı olmasının rol oynadığı açıktır. Nitekim eserlerinin birçoğunda kahramanlarını bilinçli bir tercihle kadın doğum uzmanı seçmiş (“Albay’ın Tebliği”, *Eldebran’a Gideyim mi?*, “Kötü Hastalık”, *Öpüşmek Yasaktı Düşünmek de*, “Trendelenburg Pozisyonu”); bunu doktor (*Dünyanın Sonu Gelmeyecek*, *Garı Dayı*), diş hekimi (“Dişçinin Hünerini Tebessümler Gösterir”, *Garı Dayı*), eczacı (*Makriköy’e Dönüş*), hastabakıcı (“Pansumancı Onbaşılar”, *Öpüşmek Yasaktı Düşünmek De*) gibi sağlık meslek mensupları izlemiştir. Bu duruma paralel olarak da eserlerinde kadın doğum kliniği, ameliyathane, hastane odası ve eczane gibi mekânlar öne çıkmıştır.

Resim 4. İstanköyaltı Bodrum (1997) kitabının kapağı

Yazarın eserlerinde geçen tıp ve eczacılıkla ilgili konular ise şöyle özetlenebilir:

1. Ünlü hekim ve eczacılar (Dioskorides, Hipokrat, Prof. Dr. Mazhar Osman, Ord. Prof. Dr. Wilhelm Liepmann, Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver, Ord. Prof. Dr. Naşid Erez, Prof. Dr. Turhan Baytop, vb.),
2. Hastalıklar (diyabet, grip, kolera, sarılık, verem, vb.),
3. Tıp etiği ve etik ihlaller,
4. İlaç ve ilaç etken maddeleri (Aspirin, antibiyotik, beta-blokerler, kafein, minoksidil, Nevrol Cemal, pantotenik asit, vb.),
5. Tıbbi bitkiler (enginar, ginseng, hatmi, mandragora, okaliptüs, papatya, vb.),
6. Halk hekimliği uygulamaları,
7. Halk hekimliğinde kullanılan devâlar (şişe çekmek, mesir/padişah macunu, sülük, Azer balı, vb.),
8. Eczacılık sembolleri.

Sonuç olarak Selçuk Erez'in edebi eserleri tıp ve eczacılık tarihi araştırmalarına ışık tutacak önemli ve özgün bilgiler içermekte ve Türk edebiyatının yeni bir alt sınıfı kabul edilebilecek *tıp yazını* dağarcığına önemli katkılarda bulunmaktadır.

BİLGİ: Bu çalışma İstanbul'da 6-8 Haziran 2012'de yapılan X. Türk Eczacılık Tarihi Toplantısı'nda sunulmuştur.

KAYNAKLAR

1. Hunter KM, Charon R, Coulehan JH. The study of literature in medical-education. Acad Med. 1995;70(9):787-94.
2. Skelton JR, Macleod JA, Thomas CP. Teaching literature and medicine to medical students, part II: why literature and medicine? Lancet. 2000;356(9246):2001-3.
3. Mullangi S. The synergy of medicine and art in the curriculum. Acad Med. 2013;7(88):921-23.
4. Lancaster T, Hart R, Gardner S. Literature and medicine: evaluating a special study module using the nominal group technique. Med Educ. 2002;36(11):1071-76.
5. Urdang G. Der Apotheker als Subjekt und Objekt der Literatur. Berlin: J. Springer; 1926. s. 14-42.
6. Higby G, Cowen DL, Sonnedecker G. Drugstore Memories: American Pharmacists Recall Life Behind the Counter, 1824-1933. Wisconsin: American Institute of the History of Pharmacy; 2002.
7. Erez S. Öpüşmek Yasaktı Düşünmek de. İstanbul: Everest Yayınları; 2013.
8. Erez S. Ayamama'dan Zuhuratbaba'ya Bakırköy. İstanbul: Heyamola Yayınları; 2009. s. 1.
9. Erez S. Aykırılar Gereklidir. İstanbul: İKÜ Yayınevi; 2010.
10. Selçuk Erez. [Internet] İstanbul. [erişim tarihi: 28 Nisan 2013]; <http://selcukerez.com/wordpress/>.
11. Namal A. Jin. Ord. Prof. Dr. Wilhelm Gustav Liepmann'ın (1878-1939) İstanbul Üniversitesi'ndeki hizmet süreci (1933-1939) ve sosyal jinekoloji üzerine düşünceleri. Türk Aile Hek Derg. 2008;12(3):153-62.
12. Erez S. Öpüşmek Yasaktı Düşünmek de. s. 6.
13. Namal A. Ord. Prof. Dr. Philipp Schwarz'tın (1894-1977) İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde patoloji eğitimine katkıları. Turkish Journal of Pathology. 2003;19(1-2): 1-6.
14. Erez S. Öpüşmek Yasaktı Düşünmek de. s. 7.
15. Erez S. Öpüşmek Yasaktı Düşünmek de. s. 172.
16. Erez S. Trendelenburg Pozisyonu. In: Trendelenburg Pozisyonu. İstanbul: Sel Yayıncılık; 1996. s. 48-50.
17. McNeill WH. Plagues and Peoples. New York: Anchor Press; 1976.
18. Erez S. Hastalıklar ve Tarih. In: Aklımızın Ambargoları. İstanbul: Aybay Yayınları; 1998. s. 70-72.
19. Erez S. Hastalıkların Yararları. In: Aykırılar Gereklidir. İstanbul: İKÜ Yayınevi; 2010. s. 152-53.
20. Erez S. Mazhar Osman ve Akıl Hastanesi. In: Ayamama'dan Zuhuratbaba'ya Bakırköy. İstanbul: Heyamola Yayınları; 2009. s. 81-82.
21. Erez S. Yılan Mevsimi. In: Tek Bacaklılar Çok Ayaklılar. Ankara: Bilgi Yayınevi; 2000. s. 110-14.
22. Erez S. Makriköy'e Dönüş. 4. baskı. İstanbul: Doğan Yayıncılık; 2003. s. 110-36.
23. Erez S. Dişçinin Hünerini Tebessümler Gösterir. In: Ağır Meşrep Kadınlar. 2. basım. Ankara: Bilgi Yayınevi; 1994. s. 143.
24. Erez S. Beta-Blokerler. In: Milli Fizik Milli Kimya. İstanbul: Sel Yayıncılık; 1992. s. 76-77.
25. Tekiner H. I wish I had an Aspirin – Reflections of Aspirin in Turkish literature. Osmanlı Bilimi Araştırmaları. 2011;12(2): 127-143.
26. Erez S. Öpüşmek Yasaktı Düşünmek de. s. 189.
27. Erez S. Öpüşmek Yasaktı Düşünmek de. s. 221.
28. Erez S. Metro Apotheke Eczanesi'nin Sahibinin Tezi. In: Aklımızın Ambargoları. İstanbul: Aybay Yayınları; 1998. s. 60-64.
29. Erez S. Vankulu Sözlüğü Kaç Para Eder? In: Aklımızın Ambargoları. İstanbul: Aybay Yayınları; 1998. s. 144.
30. Erez S. Av Hayvanları. In: Tek Bacaklılar Çok Ayaklılar. Ankara: Bilgi Yayınevi; 2000. s. 103-104.
31. Erez S. İstanköyaltı Bodrum. 2. basım. Ankara: Bilgi Yayınevi; 1997. s. 50-51.
32. Erez S. İstanköyaltı Bodrum. s. 23.